

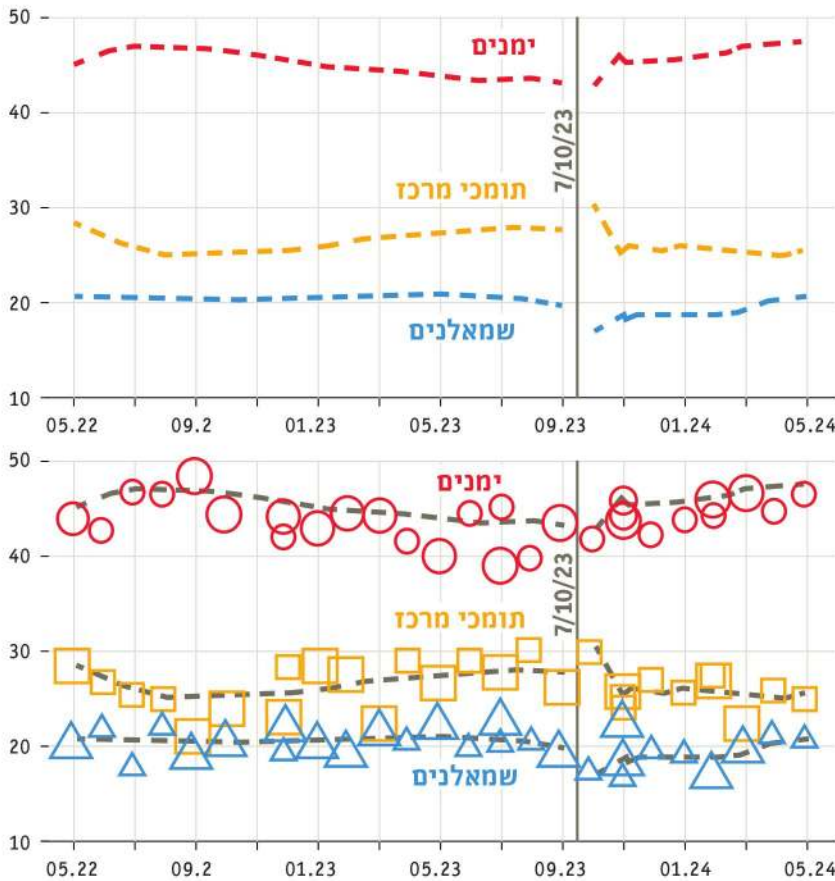

17.15x24.28	1	11	עמוד	הארץ - כותרת	04/06/2024	90447326-5
84260				חומי הרצליה אוניברסיטת רייכמן המכון לחירות ואחריו -		

לא מגדירים עצמם כימנים, אבל

עומר יעיר

שיעור הימנים, תומכי המרכז והשמאלנים במדגם

אם כן, כי חרף התהפוכות הסוערות שהתחזרו ללו במציאות הישראלית, חלו שינויים קלים בלבד באופן שבו הישראלים מגדירים עצמם מם מבחינה אידיאולוגית – כעוד שבעמדות הפוליטיות הספציפיות שלהם בסוגיות שונות התחוללו תנודות גדולות יותר. נדמה שהסטיטיות של הזיהוי האידיאולוגי נובעת, לפחות חלקית, מהעובדה שהזיהוי האידיאולוגי מהווה חלק מהזהות הקבוצתית של הישראליים: ישראלי שרואה עצמו כאיש שמאל כל חייו יחסה להגדיר את עצמו כאיש ימין, או אף כתומך מרכז, גם אם חלק מעמדותיו בייחס לסכסוך הישראלי-פלסטיני נעו ימינה. ישראלית עשויה להיצמד לזיהוי כימין, אף אם בפועל עמדותיה נעו למרכז. כך נראה, שהאירועים הדרמטיים שחווה ישראל בשנתיים האחרונות לא השפיעו, לפחות לעת עתה, על החלק הזה בוהותנג.

החזירו את שיעור הימנים לרמה שבה היו עם כניסת ממשלת נתניהו לתפקידה. מעניין להשוות את התנועות הקלות הללו בזיהוי האידיאולוגי עם שינויים מעותיים יותר שחלו בעמדות הפוליטיות של הישראלים בעת המלחמה. כך, למשל, ניכרת באחרונה עלייה משמעותית בשיעור המתנגדים לרעיון שתי המדינות: מ-42% בספטמבר 2023 ל-53% במרץ 2024. לצד זאת אנו רואים גם תנודות משמעותיות בשיעור הישראלים המסכימים כי יש לשלול את זכות ההצבעה ממי שמסרבים להצהיר שישאל היא מדינת העם היהודי. באוגוסט 2022 היה שיעורם 53%. שיעור זה הצטמצם משמעותית ב-36% ביולי 2023. לעומת זאת, נראה מה הוא עלה ל-52% בפברואר 2024. נראה אפוא כי בעת המלחמה יהודים ישראלים רבים אימצו עמדות ימניות ולאומניות יותר, אף שמעטים מהם שינו את הגדרת הזיהוי האידיאולוגי שלהם בציר ימין-שמאל. הסקרים מהשנתיים האחרונות מראים

ישראל עברה בשנתיים האחרונות תהפוכות רבות, ששיאן במתקפה האכזרית של חמאס ובמלחמה. האם האירועים הסוערים הללו השפיעו על האופן שבו הישראלים מגדירים את עצמם מבחינה אידיאולוגית כימין, מריכוז או שמאל? לשאלה זו חשיבות רבה, משום שלפני הספרות המדעית, האידיאולוגיה של אזרחי ישראל מנבאת במידה משמעותית את כוונות ההצבעה שלהם ואת עמדותיהם הפוליטיות. עם זאת, ההגדרה העצמית האידיאולוגית של אזרחים במדינות רבות, כולל בישראל, לא משתנה במהירות, וכוללת תכופות גם רכיב זהותי של שייכות לקבוצה אידיאולוגית. על רקע זה, מעניין לבדוק מה קרה לציבור הישראלי בשנתיים האחרונות: האם "זו ימינה" בעקבות אירועי 7 באוקטובר והמלחמה כפי שסבורים רבים? האם בתקופה שקדמה לאירועים אלה, במהלך המאבק נגד הרפורמה המשפטית, הוא "זו שמאלה" או לכל הפחות התרחק מהימין האידיאולוגי? המכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן ערך בשנתיים האחרונות – מאז מאי 2022 – 30 סקרי דעת קהל (על ידי iPanel וגיאוקרטוגרפיה). בכל אחד מהם התבקשו המשיבים למקם את עצמם ברצף של "ימין-שמאל" מ-1 עד 7, כאשר 1 משמעותו ימין, 7 משמעותו שמאל ו-4 משמעותו מרכז.

התרשים המצורף מציג קווי מגמה של שיעור הימנים (משיבים שמיקמו עצמם ברצף 1-3 בתשובה), תומכי המרכז (שהגדירו עצמם באמצעות הספרה 4) והשמאלנים (5-7). ניתוח התשובות, כפי שהוא מתבטא בגרף, מעיד כי בשנתיים האחרונות חלו שינויים בהגדרה האידיאולוגית של הישראלים, אך הם קטנים. לקראת הבחירות בנובמבר 2022 חלה עלייה קלה בשיעור הישראלים שהגדירו עצמם כימנים, במקביל לירידה קלה בשיעור תומכי המרכז. לאחר חילופי השלטון, בסוף דצמבר 2022 ותחילת קידום הרפורמה המשפטית ניכרת מגמה של ירידה איטית קלה בשיעור הימנים, שהצטברה לירידה של כשלוש נקודות האחו עד אוגוסט-ספטמבר 2023. זאת במקביל לעלייה דומה בשיעור תומכי המרכז. שיעור השמאלנים במדגם נשאר דומה ממאי 2022 ועד ספטמבר 2023. לאחר 7 באוקטובר נראית תזוזה קלה ימין-שמאל בהודשים שלאחר פרוץ המלחמה חלה עלייה של כשלוש נקודות האחו בשיעור הימנים, ובמהלך החודשים שלאחר מכן עוד עלייה קלה ביותר בשיעור הימנים, בעיקר על חשבון המרכז האידיאולוגי. במידה מסוימת, מתקפת 7 באוקטובר והמלחמה

ד"ר יעיר הוא מנהל המחקר ועמית מחקר במכון לחירות ואחריות בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן